

SİNOP'UN EN ESKİ BULUNTULARI VE KOLONİZASYONU HAKKINDA

Dr. Yusuf BOYSAL

Bugüne kadar Karadeniz bölgesine ait yapılan tetkik ve araştırmalarda bu bölgenin kolonizasyonu üzerinde oldukça duruldu (1). Bu çalışmalar son zamanlara ginceye kadar tarihî yönden yapıldı ve antik kaynaklar esas olarak ele alındı. Pontus bölgesine ait Grek buluntularının sıhhatli bir şekilde değerlendirilmesi ilk defa Humfry Payne (2) ile başlar ve bunu Robert M. Cook takibeder(3). Güney Rusya'da Olbia, Berezan ve Romanya'da Histria kazı araştırmalarından sonra bilhassa son zamanlarda Sinop'ta yapılan hafriyatları burada zikretmek icabeder. Münster Üniversitesi ile Türk Tarih Kurumunun müştereken yaptırdıkları bu kazıları Türkler adına idare eden Prof. Ekrem Akurgal burada ele geçen ve en eski safhaya ait buluntulara dayanarak Pontus bölgesindeki Grek kolonizasyonuna dair enteresan sonuçlara varmaktadır (4). Bizim buradaki çalışmamız Sinop'ta ele geçen ve şehrin kolonizasyonu bakımından ilgili gözükten buluntuları, yani eski safhaya ait eserleri tetkik etmek olacaktır. Sinop'a ait Grek malzemesini nekro-

(1) Bu konuda en son çalışmayı yapmış olan Ekrem Akurgal bütün araştırma ve etüdleri bir araya toplamış bulunmaktadır (E. Akurgal und L. Budde, Vorläufiger Bericht über die Ausgrabungen in Sinope, s. 1; Türk Arkeoloji Dergisi VI, 1 s. 47).

(2) Humfry Payne, Necrocorinthia, s. 271, 30 A, nr. 230, 338, 373, s. 205 ve şek. 92.

(3) Robert M. Cook, JHS. 66 s. 67 ve gerisi.

(4) E. Akurgal und L. Budde, adı geçen eser, s. 3-11. Ekrem Akurgal Sinop'ta geç VII. yüzyıla yahut asrın sonuna ait Grek eserlerinin bulunduğunu kabul ederek Sinop'un kolonize edilişi hakkında Eusebios'un bildirmiş olduğu İ. Ö. 630 tarihinin senesi senesine teyit edildiği ve Karadeniz bölgesindeki diğer şehirlerin kolonize edilmelerinin bu zamanda başladığı kanaatinde (Türk Arkeoloji Dergisi VI, 1 s. 48).

pol ve şehir içi buluntuları olarak iki kı-sımda mütalâa etmek mümkündür.

NEKREPCL BULUNTULARI

Sinop'ta antik mezarlıkta ele geçen ve Ankara Arkeoloji Müzesine maledilen İ. ö. VI. yüzyıla ait 15 kadar Korint mamulâtı aryballos'dan üzerinde süs taşıyanlar aşağıdaki gruplara ayrılırlar:

Warrior Grubu (üzerinde muharrrip tasvirleri bulunanlar)

KAT. NO. 1-3

Mevcut süs izlerine göre bu gruba ait tesbit edebildiğimiz örneklerden (müze en. nr. 952, 1249, 1248) süsü daha bâriz olan iki eserin resmini burada veriyoruz (Lev. şek: 1, 2). Genel olarak geç korint safhaya ait aryballosların ağızlarındaki konsantrik daireler ya H. Payne'in vermiş olduğu örnekte görüldüğü gibi ortada kalınca bir daire (band) ile bunun iki tarafından birer ince daire şeklinde (5), yahut da Sinop örneğinde (şek: 1) ve diğer bazı geç korint eserlerde olduğu gibi hepsi aynı kalınlıkta olurlar (6). Yukarda bahsettiğimiz H. Payne'in örneğinde olduğu gibi Sinop aryballos'unda da omuzda paralel çizgiler (dile benzeyen şekiller), karın kısmında muharrrip figürleri ve alt kısmı saran paralel daireler bulunmaktadır. Bu nevi aryballosların en erken örnekleri olarak kabul edebileceğimiz bazı eserlerin Beosya'daki Rhitsona'da İ. ö. 580-570 yıllarına ait 86 nr. 11 mezarda ele geçmiş olduklarını H. Payne'in izahlarından öğreni-

(5) H. Payne, Necrocorinthia, şek. 160.

(6) CVA. Deutschland 7 Karlsruhe 1 lev. 42 nr. 2. Dugas, Delos X lev. XXIV C 281.

yoruz (7). Aynı özellikleri gösteren ve geç korint safhaya verilen bu nevi aryballoslardan burada daha başka örnekler de zikredebiliriz (8).

Quatrefoil (dört yaprak şeklinde süs taşıyan) Aryballoslar

KAT. NO. 4-8

Sinop mezarlarında ele geçen ve üzerinde süs bulunan aryballosların ekserisi bu nevidendir (Müze en. nr. 410, 1054, 1099, 1378). Burada resimlerini verdiğiimiz iki örnek, süsleri diğerlerine nazaran daha bâriz olanlardır (şek. 3, IV şek. 5). Resimde görüldüğü gibi bu nevi aryballoslar yukarda tetkik ettiğimiz ve üzerinde muharripler bulunan gruptan sadece karın kısmında görülen süsler bakımından ayrılırlar. Dudak, omuz ve karın altı süsleri warrior grupunda olduğu gibi, yalnız ağız kenarı süsü şek. 2) ortada tek kalın band, yani H. Payne'in gerek bu nevi gerekse warrior grupuna ait geç korint safha eserler için verdiği örnekte görüldüğü şekildedir. H. Payne'in tasnifinde bu nevi "Quatrefoil Aryballos'lar" denir (9). (şek. 3 a - b) de süsü biraz değişik olan ve müzeye nereden geldiği sarıh olarak bilinmeyen diğer bir örnek daha görülmektedir.

Humfry Payne bu tipin ilk örneklerinin Rhtsona'da erken VI. yüzyıla ait 14 nr. lı mezarda ele geçtiklerini ve asrın içine doğru umumileştiklerini kaydeder (10). Warrior grupunu tetkik ederken görmüş olduğumuz Rhtsona'daki 86 nr. lı mezarda bu nevi aryballosların ilk örneklerinden de ele geçmiş olduklarını yine H. Payne'in izahlarından anlıyoruz (11). Bunlardan başka Sinop aryballoslarının benzerleri olan ve geç korint safhaya verilen, çeşitli müzelere ait bu nevi eserlerden daha baş-

(7) H. Payne, Necrocorinthia, s. 32.

(8) Dugas, Délos X lev. XXIV, 283. CVA. Deutschland 7 Karlsruhe 1 lev. 42 nr. 2-3. CVA. Deutschland 5 Wien 1 lev. 4 nr. 9 (bilhassa şekil ve dil motifi bakımından).

(9) H. Payne, Necrocorinthia, s. 320.

(10) Aynı eser s. 320.

(11) Aynı eser s. 320.

kaları da zikrolunabilir (12). Bugüne kadar ele geçen örnekler için teklif edilen tarihlere ve ilk olarak da H. Payne'in yaptığı olduğu müzahedeye göre Quatrefoil aryballosların bilhassa VI. yüzyılın ortasında bol miktarda gözüktükleri ve asrın sonuna kadar devam ettikleri anlaşılıyor (13).

Düz kaideli aryballos

KAT. No. 9, 10

Sinop eserleri arasında mezarlıkta ele geçen ve başka bir grupu temsil eden düz kaideli iki aryballos vardır (şek: 6). Gövdesi çizilmek suretiyle dilimlere ayrılmış olan düz kaideli aryballoslar H. Payne'e göre erken VI. asırda umumi olarak gözükmeye başlar ve yüzyılın ikinci çeyreğinde ise daha da umumilesir (14). Geç korint safhaya ait bu neviden başka bir aryballos ile Sinop buluntusunu mukayese edebiliriz (15).

Karın kısmı noktalarla süslü olan aryballos

Sinop kazıları esnasında ele geçmiş olan başka bir aryballos üzerinde duracağımız (Sinope; Lev. I). Eser karın kısmında görülen nokta nokta süslerden dolayı yukarda tetkik ettiklerimizden ayrılır ve başka bir grupu temsil eder. Bu aryballosların özelliklerini sıhhatli bir şekilde tâyin eden H. Payne (17) in izahatına göre, yani ağız kısmında konsantrik daireler bulunması

(12) Dugas, Délos X lev. XXII, 185. CVA. Great Britain 12 University of Reading lev. 4, 14 a. Burada bilhassa Rhtsona'da 86 nr. lı mezarda ele geçen ve Sinop buluntusuna (Taf. şek: 3) çok benzeyen bir aryballos'u zikretmek isteriz (P. N. Ure, Aryballoi and Figurines from Rhtsona in Boeothia, lev. X 86. 198).

(13) H. Payne, Necrocorinthia s. 320. CVA. Deutschland 10, Heidelberg 1, lev. 13, 1-3. Bu tipin bilhassa yüzyılın ortasında çok sevildiği tasrih edilir (aynı eser s. 26 lev. 13 nr. 1).

(14) H. Payne, Necrocorinthia, s. 321 şek 162.

(15) CVA. Deutschland 5 Wien 1 (Sammlung Matsch) lev. 3 nr. 1.

(16) E. Akurgal und L. Budde, adı geçen eser lev. 1 a-b.

(17) H. Payne, Necrocorinthia, s. 291 nr. 641.

bakımından, Sinop'a ait bu aryballos'un da tıpkı diğer eserler gibi VI. yüzyılın içine girmesi icabetmektedir. Üzerinde durduğu bu konsantrik daireler yukarıda da söylediğimiz gibi Sinop aryballoslarının hepsinde görülen müşterek bir özelliktir; ancak aryballosların bir kısmında ortadaki çizginin kalınca bir band, kenardakilerin ise ince çizgiler halinde oldukları görülmektedir (18). Burada, bilhassa erken korint (625-600) safhaya ait aryballoslarda görülen ve bunları karakterize eden ağız kısmındaki paralel dil motiflerine ve kaide kısmındaki rozet yahut yine paralel dil motiflerine Sinop eserlerinde hiç raslanmadığını ifade etmek isteriz (19).

Karın kısmındaki sahayı noktaların doldurduğu bu Sinop aryballos'unu VI. yüzyılın içine vermemize yardım eden yukarıdaki genel mahiyette olan izahatımızdan sonra, şimdi de tarihlenmiş olan yakın benzerlerinin yardımıyla bu esere en uygun olabilecek zamanı tâyine çalışalım. Tesbit edebildiğimiz bu nevi eserlerden VI. yüzyılın başına tarihlenen Karlsruhe örneği sadece karın kısmındaki noktalarla süslü olan sahanın biraz daha geniş olması gibi Sinop aryballos'undan pek az bir farkla ayrılır (20). Kopenhag ve Heidelberg müzelerindeki iki eser Sinop aryballos'unun hemen hemen aynıdır (21). Bu son iki buluntudan Heidelberg aryballos'u İ. ö. 590-570 yılları arasında tarihlenmiştir (22). Sinop aryballos'unun da aradaki çok yakın benzerlikten dolayı bu eser gibi tarihlenmesinin uygun olacağı kanaatindeyiz. Böylece Ekrem Akurgal'ın bugüne kadar teklif etmiş olduğu çeşitli tarihlerin bu eser için biraz erken olduğu kanaatindeyiz (23).

(18) Burada H. Payne'nin geç korinth safhasına ait warrior grubu aryballoslar için verdiği örneği misal olarak gösterebiliriz (Necrocorinthia şek. 160).

(19) Bu nevi süsler için bak. (Necrocorinthia şek. 124 ve 125).

(20) CVA. Deutschland 7 Karlsruhe 1 lev. 39, 12.

(21) CVA. Danemark 2 Kopenhague 2 lev. 85' 2. CVA. Deutschland 10 Heidelberg 1 lev. 12 nr. 11.

(22) CVA. Deutschland 10 Heidelberg 1 s. 26.

deyiz (23). Burada ayrıca, VI. yüzyılın ilk yarısına ait olmak üzere geniş bir zaman içine tarihlenmiş olan başka bir örneği de, bu nevi eserleri daha geç tarihlere verebilmenin mümkün olabileceği mülâhazasıyla burada zikretmek isteriz (24). Ekrem Akurgal'ın mukayese için zikrettiği Rodos'a ait bu nevi bir aryballosun VI. yüzyıla ait diğer eserlerle birlikte bulunmuş olması ayrıca üzerinde durulacak bir husustur (25).

*Şehir içi buluntuları
Attika Kylix'i*

1951 yılında yapılan Sinop kazılarında B çukurunda ele geçen Siana tipi bir Kylix (26) ile orientalisen parçalar (27) şehir içine ait en eski Grek eserlerini teşkil ederler. Bu buluntular bir bothros (çöplük) içinde beraber ele geçtiklerinden zamanlarının tâyini bakımından birbiriyle yakından alakalıdır. Attika'dan ithal edilen bu kylix ile çöplüğün zamanının tâyini burada ele geçen diğer eserlerle tâyinden daha kolay olacaktır. Ekrem Akurgal tarafından iyi bir görüşle bu eser İ. ö. 560 yılı civarına tarihlenmektedir (28). Böylece Bothros'un en eski tarihinin 570-560 senelerinden olacağı anlaşılmaktadır. Bu eser Sinop'ta ele geçen Attika eserlerinin en eskisi olup küçük ustalara ait buluntular bunu takibederler (29). Ekrem

(23) Ekrem Akurgal Aryballosun da dahil bulunduğu en eski Sinop eserlerini ilkin geç VII. yüzyıldan yahut aynı asrın sonundan olduklarını kabul eder (Phrygische Kunts s. 40). Sinop kazılarına dair bir makalesinde aynı yazar bu eserler için 610-600 yıllarını ayrıca tasrih eder (Türk Arkeoloji Dergisi VI, 1 s. 48). Fakat son olarak Ekrem Akurgal Aryballosun VI. yüzyılın başından yahut 600 yılı civarından olması lâzım geldiğini teklif eder (E. Akurgal und L. Budde, Sinope s. 5).

(24) CVA. Deutschland 4 Braunschweig lev. 2. 16.

(25) Clara Rhodos VI-VII s. 109 şek. 120.

(26) E. Akurgal und Ludwid Budde, Sinope, lev. II.

(27) Yukarıdaki eser lev. I c-d.

(28) Yukarıdaki eser s. 4.

(29) Sinop raporunda neşredilmeyen ve üzerinde aslan resmi bulunan küçük ustalara ait takriben İ. ö. 550 civarına tarihlenebilecek başka bir parçayı burada zikretmek isteriz.

Akurgal bu Siana tipi Kylix'i, üzerindeki geyiğin boynuzunun dekoratif ve arma şeklinde oluşuna bakarak, doğulu bir ustanın yapmış olabileceğine işaret etmektedir (30).

Orientalizan parçalar

Yukarda tetkik ettiğimiz Kylix ile birlikte B çukurundaki Bothros'da ele geçtiklerini söylediğimiz orientalisian parçaların (31) zamanlarını kesin olarak tâyin etmek güç olup, müstakil olarak ele alındıklarında geniş bir zaman içinde mütalâa edilmeleri icabeder (32). Fakat bunlar Attika kylix'i ile birlikte ele geçtiklerinden bu eserin yardımıyla bu orientalisian parçaları da VI. yüzyılın ikinci çeyreğine ta-

(30) Ekrem Akurgal bu Kylix üzerinde görülen geyiğin boynuzunun arma ve dekoratif şekilde oluşunu doğuya maletmekte ve bu cins boynuzun Attika eserlerinde tanınmadığına işaretlerle bu kabın ressamını Atina'ya gelmiş olan doğulu bir usta olarak kabul eder (Arkeoloji Dergisi, VI, I s. 52 alt not 10. E. Akurgal und L. Budde, Sinope s. 4 alt not 10). Hakikaten geyiğin boynuzunun yapılışı gibi küçük bir özellikten kabın sanatkarının menşeyini tâyin etmek çok yerinde olurdu, ancak bu nevi boynuz biçimlerinin Rodos, Klâzömen ve Millet gibi doğu Yunan merkezlerinde gelenek halinde olduğu ve Attika eserlerinde hiç görülmediği tesbit edilmiş olsaydı. Biz sadece burada, başka Attika eserlerinde de bu nevi boynuzların görüldüğüne işaretlerle iktifa edeceğiz (CVA. İtalia XX Napoli M. Nat. I lev. 18, 3. CVA. USA 5 University of California I, lev. XVI).

(31) E. Akurgal und L. Budde, Sinope lev. II.

(32) Wolfgang Schiering bu eserler üzerinde yeni ve şümulü bir çalışma yapar ve bu nevi seramiğin İ. ö. 550 ye kadar devam ettiğini tesbit eder (Werkstätten orientalisierender Keramik auf Rhodos s. 8 ve gerisi). Yazarın bu güzel görüşünü Foça ve Sinop kazıları da desteklemektedir: bu husus üzerinde Fakültemiz dergisinde basılmakta olan "Sinop Kazılarına Dair Açıklamalar" adlı yazımızda ayrıca durmuştuk. Ekrem Akurgal Bayraklı kazıları dolayısıyla bu nevi orientalisian eserler üzerinde durur ve İ. ö. 570 yıllarından sonra bu eserlerin Bayraklı'ya gelmemiş olduklarını ve bu tarihin hayvan frizli orientalisian eserler için hudut teşkil ettiğini kabul eder (Bayraklı s. 16).

rihlemek mümkündür (3). Orientalisan seramik üzerindeki çalışmalarını az önce neşretmiş olan Wolfrang Schiering'in neticelerine göre bu nevi seramik İ. ö. 550 yıllarına kadar inmekte ve eski kanaati değiştirmektedir. Sinop'a ait neşredilen orientalisian parçalar W. Schiering'in tasnifindeki Vlastos grubuna (34) girmeleri ve bunun da geç safhasına ait olmaları icabeder.

Netice

Yukardaki izahlarımızdan anlaşılacağı gibi hem mezarlıkta, hem de şehir içi araştırmalarında ele geçen buluntular ait oldukları zaman bakımından takriben birbirini teyit eden bir durum arzederler. B çukuruna ait bothros buluntuları VI. yüzyılın ikinci çeyreğine ait olmakla Sinop'un en eski tarihi bakımından bize sağlam bir hareket noktasını temin etmiş olurlar. Mezarlıkta ele geçtiğini söylediğimiz gerek warrior, gerekse diğer gruplara ait aryballoslar olsun, zaman bakımından birbirini tamamlayarak İ. ö. 580 vli civarını sağlam bir şekilde verirler. Karın kısmı noktalarla süslü olan aryballos ile warrior

(33) Sinop'ta ele geçen bu Kylix şekil bakımından "Siana" kablalarına benzer, ve bunların da VI. yüzyılın ikinci çeyreğinde hâkim durumda oldukları J. D. Beazley tarafından tasrih edilir (The Development of Attik - Black Figure, s. 21). Bu kabın şekil bakımından yakın benzeri New-York Schalesi'dir (Buschor, Griechische Vasen, sek: 110). Buschor bu New-York kabında görülen özellikleri yani daha eski olan Komast kaplarına nazaran dudakın uzamış olması ve karın kısmına ait sahnedeki figürlerin dudak kısmına da geçmiş olmalarını İ. ö. 570-560 seneleri arasında meydana çıkan özellikler olarak kabul eder (aynı eser s. 104.)

(34) Sinop'da ele geçen orientalisian parçaların üzerinde görülen noktaların çevirdiği yarım rozetler Schiering'in Vlastos grubu eserleri arasında görülür (Werkstätten orientalisierender Keramik auf Rhodos ara lev. 3). 1957 senesinin sonunda neşredilmiş olan bu kitabında yazar Rhodos seramiğini üç grup (Kamiro, Euphorbos, Vlastos) halinde etüd eder. Bu üç grup A, B, C safhalarına ayrılır. Vlastos stilinin safhaları şu şekildedir: A erken itila safhası (İ. ö. 655-635), B geç itila safhası (635-615), C geç stil (615-550) aynı eser s. 14.

grupuna ait (Lev. I şek: 1) deki eserin bir on sene daha eskiye gidebilecekleri ihtim - linden bahsederek bu mevzuda daha ihtiyatlı hareket etmiş oluruz; ve böylece Sinop'ta ele geçen en eski buluntuların zamanı bakımından VI. yüzyılın başına zor ulaşırız. Bu duruma göre Eusebios'un Sinop'un kolonizasyonu için bildirmiş olduğu İ. ö. 630 tarihi ile 590 yılı arasına verebileceğimiz bugün için Sinop'tan hiçbir esere sahip değiliz (35). Sinop için tesbit ettiğimiz takriben 40 senelik bu farkı yine Eusebios tarafından 647 de kurulduğu bildirilen bugünkü Dinjeper nehri ağzındaki Olbia (Borysthenes) ile 657 de kurulduğu bildirilen Romanya sahillerindeki tarihî İstrus şehirlerinde de görmek mümkündür (36).

Sinop şehri bugünkü buluntularıyla ancak İ. ö. 600 den sonraya ait arkeoloji ve kronoloji bahislerinde yer alması icabetmektedir. Nitekim Ekrem Akurgal da Frig seramiği üzerindeki çalışmasında Sinop şehrini bu şekilde değerlendirmekte, VII. yüzyıla ait olarak kabul ettiği olgun Frig eserlerinin son hududu olan VI. yüzyılın başını tesbitte Sinop'dan da faydalanır ve bu şehirde sadece VI. yüzyıla ait geç Frig eserlerinin ele geçtiklerini kabul eder (37). Münster Üniversitesi adına Sinop kazılarını idare eden Dr. Ludwig Budde de bugünkü buluntulara göre Sinop mezarlığının VI. yüzyılın başından itibaren mevcudiyetine işaret eder (38).

Görünüşe göre Anadolunun bütün sahilleri ve iç kısmı Grek âlemi ile ticarî ve kültürel münasebet bakımından çeşitli safhalar arz etmektedir. Ege Denizinin dışında kalan Akdeniz sahillerinde ticarî durum ve münasebeti Miken devrinden itibaren takibedebiliyoruz. Protogeometrik ve jeo-

metrik safhalarda El Mina, Tarsus ve Yumuk Tepe'nin ele geçen malzemeye göre doğu Yunan ve Attika ile her bakımdan münasebette oldukları kabul olunabilir (39). Bu merkezlerin doğu Yunan âlemi ile VII. yüzyıldaki münasebetleri daha da bârizdir (40). Bu zamana ait ele geçen Korint eserleri doğu Yunan buluntusuna nazaran daha az olduğu için Korint'in bu bölge ticaretinde birinci derecede rol oynamadığı anlaşılmaktadır (41). Orta Anadolu için, bugüne kadar ele geçen buluntuların az olması bakımından, bu hususta pek bir şey söylenemezse de, Frig'lerin doğu Yunan âlemi ile VII. yüzyılın ortasından beri münasebette olduklarını kabul (42) ve ele geçen Korint eserlerinin önemini de

(38) E. Akurgal und L. Budde, Sinope s. 34.

(39) V. R. d'A. Desborough, Protogeometric Pottery, s. 327.

(40) M. A. Hanfmann, On some Eastern Greek wares found at Tarsus: The Aegean and the Near East Studies presented to Hetty Goldman s. 165 ve gerisi. AAA XXVI lev. LXXXVI - LXXX. M. Robertson, JHS 60 s. 1 ve gerisi şek: 1 - 8. Bütün bu izah ve eserlerden olduklarını ve bilhassa Rodos'un bu bölge üzerinde tesirin büyük olduğu anlaşılmaktadır.

(41) Kilikya ve Hatay bölgesindeki sahil şehirlerinde VIII. yüzyıla kadar Attika ve Kyklad tesiri altında meydana gelen eserler hâkim, VII. yüzyılda ise doğu Yunan eserlerinin fazla olduğu görülür (JHS 60 s. 9 ve şek: 5, 7, 8. JHS 66 s. 83 alt not 143, daha başka buluntu için bak. alt not 39).

(42) Ekrem Akurgal ilkin Bayraklı buluntuları dolayısıyla yapmış olduğu çalışmada Frig ve Doğu Yunan'ın karşılıklı olarak birbirlerine tesirlerini kabul eder (Bayraklı s. 43). Phrygische Kunst adlı kitabında ise aynı yazar Frig vazo sanatının Yunan âlemindeki modayı yakinen takip ettiğini kabul ile buna müesses bir kronoloji kurduğunu görüyoruz. Burada adalara ait İç Anadolu'da ele geçmiş olan buluntulardan bahsetmek yerinde olur kanaatindeyiz. Ankara'da Anıt-Kabir inşası sırasında hafredilen tumuluslerin birisinde takriben VII. yüzyılın ortasına ait kuşlu kap parçaları ele geçti (Bayraklı s. 80-81 res. 1, E. Akurgal, Phrygische Kunst lev. H 3.). Gordion'da R. Young'in idaresinde başlayan son kazılarda mezar buluntusu olarak bir kuşlu kap ele geçti (Bulletin: University Museum of Pennsylvania vol. 17, 1949 s. 33 şek. 26).

(35) Bugünkü buluntulara göre Sinop'un İ. ö. 630 yılında kolonize edildiğini kabul etmek veya etmemek şahsî görüş ve kanaat olur. Bizim burada asıl üzerinde durmak istediğimiz husus, VII. yüzyıla yahut 600 senesi civarına verebilecek Sinop'tan bugün için hiçbir esere sahip olmayışımızdır.

(36) JHS 66 s. 77 tabela.

(37) E. Akurgal, Phrygische Kunst s. 40.

küçümsememek icabeder (43). İstanbul boğazı da dahil, Karadeniz bölgesinde durum biraz daha başka türü olup VII. yüzyılın ortasından itibaren Korint'in bu bölge ticaretinde birinci derecede rol oynadığı anlaşılmaktadır (44). Burada bilhassa Olbia'da ele geçen erken Korint safhaya (625-600) ait eserlerle Sinop'un burada tetkik etmekte olduğumuz VI. yüzyıla ait Korint eserlerini zikretmek isteriz (45). Bununla beraber, Karadeniz bölgesinde ele geçen doğu Yunan malzemesinin de önemi büyüktür (46). Attika ise ele geçen eserlere göre ancak VI. yüzyılın ortasından itibaren bu bölgenin ticaretinde rol oynamaya başlar ve Korint'in yerini alır.

Sinop'ta ele geçen buluntular ve bunların yardımıyla Karadeniz bölgesindeki diğer şehirlerin kolonize edilmiş zamanlarının tâyini bakımından mevcut durumlarına bir şey ilâve etmek maalesef mümkün değildir. Robert M. Cook'un bu bölge için ileri sürdüğü mütalâalar önemini hâlâ muhafaza etmekte (47) ve Pontus'un güney

(43) Burada Boğazköy'de bulunmuş olan ve Ekrem Akurgal tarafından geç protokorinth eser olduğu haklı olarak belirtilen buluntuyu zikretmek isteriz (MDOG 78 s. 50 şek: 10, 6. E. Akurgal, Phrygische Kunst s. 49). Gordion'da bir miktar Korinth malzemesinin ele geçmiş olduğu hususundaki malûmatımı bayan Dr. Machteld Mellink'in lûtfuna borçluyum.

(44) 650 - 625 yılları arasına ait geç protokorinth yahut tranzisyon safhası buluntuları: Güney Rusya (Payne, Necrocorinthit s. 271, 30 A), Byzantion (Anatolia 1 lev. 10).

(45) Payne, Necrocorinthia, nr. 230, 338, 373, daha geç buluntular için bak. s. 187. Bunlara tetkik etmekte olduğumuz Sinop buluntularını ve son zamanlarda az da olsa Güney Rusya'da Mirmekiya ve Tiritaki'de ele geçen VI. yüzyılın ikinci yarısına ait parçaları ilâve etmek isteriz (R. V. Şmidt: Greçeskaya arhaiçeskaya Keramika Mirmekia i Tiritaki, Materiali i issledovaniya no arheologii SSSR. No. 25 s. 223-248).

(46) Karadeniz bölgesinde ele geçen doğu Yunan eserleri için bak: (JHS. 66 s. 76 alt not 90 ve 91. s. 82 alt not 138).

(47) R. M. Cook Karadeniz bölgesinde ele geçen eserleri, bir ticaret yoluyla giden diğeri de koloni şehirlerinde ele geçen malzeme olarak, iki şekilde mütalâa eder. Koloni buluntularının İ. ö. 610 - 600 yıllarında başlamış olduğunu (JHS. 66 s. 84 tabela II ve s. 76 alt not 91) da-

bölgesindeki kolonizasyon eserlerinin en erken zamanını gösteren "600?" şeklindeki şüphesi Sinop kazıları ile değişmiş sayılamaz (48).

KATALOG

Ankara Arkeoloji Müzesinde bulunmakta olan aryballoslar

WARRIOR GRUPU

No. 1

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 952. Yük. 6'5 cm. Karın kısmında büyükçe bir zede var. Hamurun rengi krem, süsler koyu kahverengi. Ağız kenarındaki düz kısmında daireler, dudakta çizgi var.

Omuzda dil (çubuk şeklinde) motifleri. İki çizgi ile başlayan friz kısmında üç muharrip. Mızraktan iz mevcuttur. Frizin altında daireler sek. 1). Paralelleri metin içinde verildi. Ait olduğu zaman İ. ö. 580 - 570.

No. 2

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1249. Ağız kısmı yok. Mevcut kısmın yüksekliği 5 cm. Hamur krem renginde, desen siyaha yakın koyulukta. Omuzda çubuklar. Friz kısmında hafifçe belli olan mızraklı üç muharrip. Daha alt kısmında daireler sek. 2).

Ait olduğu zaman İ. ö. 550 ye doğru.

No. 3

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1248. Süsler gayet silik. Hamur krem renginde. Mevcut kalkan izlerinden Frizde dört muharrip olduğu anlaşılmaktadır. Desen koyu kahverengi. Zamanı geç korinth.

QUATREFOIL ARYBALLOSLAR

No. 4

Aryballos. Sinop'dan. en. no. 1054. Yük. 5.7 cm. Hamur krem renginde. Süsler koyu kahverenginde. Ağızda kalın bir band ve bunun iki tarafında ince iki daire. Dudak kısmı bir daire çevirmekte. Omuzda nokta şekline yakın çubuklar. Gövde kısmında dört yapraklı motif. (şek. 3).

Paralelleri metin içinde verildi. Ait olduğu zaman geç Korinth safha (İ. ö. 575-550).

No. 5

Aryballos. Nereden geldiği belli değil. Müze

ha eskiye giden buluntuların ise ticaret yoluyla gelmiş olduğunu kabul eder (aynı eser s. 76 ve alt not 91 ve s. 82 ve 84'deki tabelâ.

(48) JHS. 66 s. 84 tabelâ.

en. no. 410. Boyun ve ağız kısım yok. Mevcut kısmın yük. 6 cm. Hamur krem, desen kahverenginde. Omuzda sadece yaprakların üzerinde noktaya şekline yakın çubuklar. Frizde dört yapraklı motif, aynı süs alt kısmı da doldurur (şek. 4).

Ait olduğu zaman geç Korinth safhası.

No. 6

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1099. Ağız kısmı kırık. Mevcut kısmın yüksekliği 5 cm. Hamur krem-yeşilimtrak, desen gri siyah renkte. Omuzda çubuklar. Frizde dört yapraklı motif (şek. 5).

Ait olduğu zaman İ. ö. 550 ye doğru yahut biraz daha geç.

No. 7

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1378. Yük. 7 cm. Hamur sarı-krem. Desen silik. Frizde dört yapraklı motif. Kap ortadan ikiye ayrılmış.

No. 8

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1444. Yük. 6 cm. Hamur devetüyü. Dudak kısmı bir çizgi çevirir. Süsleri silik. Frizde dört yapraklı motif olduğu anlaşılmaktadır. Belki yerli.

DÜZ KAİDELİ ARYBALLOSLAR

No. 9

Düz kaideli Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1424. Yük. 9 cm. Hamur krem renğinde. Gövde kazınarak yapılan şakulî çizgilerle dilim-

lere ayrılmıştır. Ağızda band vardır. Dilimlerin içini siyaha yakın boya doldurmuş, fakat pek az iz kalmıştır. Dilimlerin başladığı yerde çizgi vardır (şek. 6).

Paralelleri metin içinde verildi. Ait olduğu zaman geç Korinth safhadır.

No 10

Düz kaideli aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 905. Yük. 6,5 cm. Hamur kiremit renğinde. Ağız kısmı kırık. Süs yok.

SÜSÜ TAMAMEN SİLİNMIŞ OLAN
YAHUT HIÇ SÜS TAŞIMIYANLAR

No. 11

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1137. Yük. 5,2. Friz süsü tamamen silinmiş. Ağız kısmında ve kabın dibinde daireler bulunduğu anlaşılmaktadır.

No. 12

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1030. Ağızın bir kısmı kırık. Yük. 7 cm. Hamur kirli krem. Ağız düzlüğünde ve kabın alt kısmında daire izleri.

No. 13

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1093. Yük. 5,4 cm. Hamur gri. Süs yok.

No. 14

Aryballos. Sinop'dan. Müze en. no. 1059. Yük. 6,7 cm. Hamur kiremit renğinde. Ağızın bir kısmı kırık.